

Overweging 22 december 2013

Een teken van God

Lezingen: Jesaja 7, 10-17; Romeinen 1, 1-7; Matteus 1, 18-25

Ik zou me zo kunnen voorstellen dat we allen een wat dubbele houding hebben met betrekking tot tekenen van God. Soms verlangen we intens naar een teken van Gods aanwezigheid in ons leven en krijgen het niet, al bidden we het eelt op onze knieën. We hebben het gevoel in de steek gelaten te worden door iemand die ons zo dierbaar is en waar we van alles van verwachten. We hebben behoefte aan een teken om een keuze te kunnen maken, een richting te kiezen voor ons leven, zelfs voor een leven in dienst van de zaak van God, en hebben niet het gevoel dat we het ontvangen.

Het is de tragiek van het geloof in God als een helpende macht die doet wat we van hem verwachten. Een God die op grond van ons geloof beantwoordt aan wat we van hem geloven. Die doet wat we van hem verlangen. Die zich gedraagt zoals wij God zien. En telkens blijkt dat juist voor gelovige mensen, want anderen houden zich daar überhaupt niet mee bezig (boeien!, populair gezegd), God niet beantwoordt aan wat we van hem verwachten.

En juist voor mensen die niet geloven is dat een bewijs dat hij niet bestaat en voor gelovige mensen is het een bron van verlegenheid in het gesprek met hen die niet geloven. Als gelovige mensen hebben we ten opzichte van twijfelaars en niet-gelovigen niets anders in handen dan ons geloof, dat voor sommige theologen, Kuitert met name, dan ook nog een algemeen betwijfeld geloof is.

Wanneer je als gelovige met deze teleurstelling en twijfel geconfronteerd wordt, sta je eigenlijk op een tweekoppig. Blijf ik geloven in een God die niet beantwoordt aan wat ik ervan verwacht, of laat ik het er maar helemaal bij zitten? De, overigens begrijpelijke keuze, om dan maar niet meer te geloven laat ik hier buiten beschouwing. Maar ook wanneer je, ondanks de tegenvallende aanwezigheid van God, besluit om te blijven geloven, of eenvoudigweg niet anders kunt en wilt dan blijven geloven, heb je de keuze om te geloven met God en zonder God.

Dat klinkt misschien wat gek. Geloven met God en geloven zonder God.

Geloven zonder God komt voort uit boosheid. Ik geloof wel dat God er is, of dat er een God is, maar niet voor mij. Ik heb dan het gevoel dat God zich niets aan mij gelegen laat liggen. De conclusie: ik kan wel zonder Hem.

Iets daarvan treffen we aan bij Achaz. Achaz zegt dan wel dat hij God niet op de proef wil stellen en dat klinkt heel vroom, maar eigenlijk zegt hij dat hij Gods bemiddeling niet nodig heeft. Hij is trots. Daarmee sluit hij zich af voor de wijze waarop God zich wenst te openbaren aan Achaz, maar ook aan de omringende volken en stammen. Achaz wil het zelf doen en weigert instrument te zijn van openbaring. Niettemin zal de Eeuwige zich openbaren in een messiaanse mens waarin de mensen de aanwezigheid van God zullen ervaren en herkennen. Emmanuel, God met ons.

Hoe anders is dat met Jozef. Eigenlijk heeft Jozef veel nabijere redenen om verontrust te zijn. Zijn verloofde is zwanger zonder zijn tussenkomst. Menselijk gesproken laat dat weinig te raden over. Niettemin is hij van plan haar eer te bewaren en er stilletjes vandoor te gaan, zodat het lijkt alsof hij haar met een kind laat zitten. Hij wil liever zelf schande op zich laden dan Maria te schande maken. Dat is een zeer nobele daad. Hij gaat niet de beledigde partij spelen en Maria publiekelijk als overspelige ten toon stellen om haar vervolgens weg te zenden of naar de wet te laten stenen. Laten we ons geen

illusies maken over de heersende wetgeving met betrekking tot dit soort gevallen. Maandelijks kunnen we in de krant nog steeds voorbeelden hiervan lezen. Jozef maakt een andere keuze. Niet voor niets wordt hij een rechtvaardige genoemd. En een rechtvaardige is iemand die zich de geest van de wet heeft eigen gemaakt en in zaken van de wet zelfstandig beslissingen kan en mag nemen. Deze man wordt de opvoeder van degene in wie de wet vlees en bloed zal worden. Jozef blijft in het verhaal niet steken in zijn voor de hand liggende interpretatie van de zwangerschap van Maria. In tweede instantie kijkt hij achter de gebeurtenissen en ziet daar de hand van God aan het werk.

God werkt door mensen. Het verbond is immers een zaak van God en mens. Met andere woorden: de openbaring van God gaat niet buiten mensen om, het heeft hun medewerking, hun ontvangst. En Hij werkt door de Geest op onvermoede wijze; op tegendraadse wijze; op ongehoorde wijze. Maria stemde ermee in en voor Jozef gingen de ogen open en hij herkende het en ging erop in.

Hij had andere dingen kunnen doen, maar op een kruispunt van zijn leven koos Jozef voor een gelovig leven met God, hoe weerbarstig die werkelijkheid ook voor hem was. Ook daarin is hij een rechtvaardige en een ziener. In de werkelijkheid van alledag ziet hij de werkzaamheid van God. Zelfs in de banale werkelijkheid van een ogenschijnlijk overspel.

Om God aan het werk te zien moeten we misschien niet zozeer kijken naar de dingen op zich, of naar de gebeurtenissen zonder meer. Natuurlijk laten gebeurtenissen sporen na, en wekken dingen een bepaalde indruk. Ziekte maakt onzeker, een cadeautje schept vreugde, pesten kwetst en een klap doet pijn. Maar ik bedoel eigenlijk iets anders. Om iets van God te zien zouden we een meer schouwende houding moeten hebben ten opzichte van wat er gebeurt. Zoeken naar de betekenis van wat zich voordoet. Niet wat er gebeurt is het belangrijkste, maar wat het betekent, wat het met ons doet. En wanneer je de betekenis niet kunt zien, kun je je altijd nog de vraag stellen wat een bepaalde gebeurtenis van je vraagt als gelovige.

We kunnen de gebeurtenissen in ons leven zien als een bewijs dat God met ons is wanneer de gebeurtenissen gunstig zijn voor ons. Dat betekent dan ook dat we gebeurtenissen die niet gunstig voor ons zijn, zien als een bewijs dat God tegen ons is. Maar zo werkt het niet.

Dat God met ons is, is een geloofsgegeven, ook al zien of ervaren we dat niet. Het gaat aan ons bestaan vooraf. Het er-zijn-voor-ons van God gaat vooraf aan ons er-zijn. Vanuit dit gegeven mogen we leren onze werkelijkheid te lezen als een verhaal van God met mensen, met ons. Dat is lang niet altijd een makkelijk verhaal. Al was het alleen maar doordat het een andere manier van kijken en denken van ons vraagt. Soms vraagt het ook dat we ons beeld van God bijstellen, wanneer de ervaring leert dat God zich niet in ons verwachtingspatroon laat opsluiten. God leren kennen als de meetrekkende Nabije, als een vriend, een tochtgenoot die we net als een medemens niet kunnen manipuleren. Die zich niet in het keurslijf van onze eisen en verwachtingen laat persen. Maar die zich op grond van ons verlangen naar Hem en onze liefde voor Hem aan ons voordoet, waardoor we ervaren dat Hij op dezelfde wijze naar ons verlangt en ons liefheeft.

Dit zou ons minder moeten verwonderen dan het misschien doet. Wanneer wij immers iemand alleen maar op een bepaalde manier beminnen, of alleen maar van iemand houden wanneer deze zich op een bepaalde wijze gedraagt, kunnen we dat niet echt

liefde noemen. Die ander heeft dan ook de neiging zich terug te trekken of anders te gedragen. Wanneer we iemand onvoorwaardelijk liefhebben, kan deze zich openen en in onze liefde worden wie zij/hij is.

Zo ongeveer is het ook in de relatie met God en wel in wederkerigheid. De onvoorwaardelijke liefde van God biedt ons de ruimte om te worden wie we als mens ten volle mogen zijn. Onze onbaatzuchtige liefde voor God, biedt God de ruimte zich te openbaren zoals Hij is.

Binnen deze relatie krijgt de God-met-ons de gestalte van ieder van ons. Niet alleen dat ieder van ons God als met-ons kan ervaren, maar ook dat in ieder van ons God aanwezig komt in de wereld als een teken voor allen die uitzien naar God's komen in de wereld.

Emmanuel kan ieder van ons zijn. In die zin is deze naam een geloofsuitspraak en een bevestiging van de hoop die in de belofte van God "Ik zal er zijn" gegeven wordt. In die zin eerder een eigenschap van God dan een eigennaam van een mens.

God openbaart zich en komt nabij in mensen die hun leven met Hem verbinden en blijven verbinden doorheen de gebeurtenissen in hun bestaan. En dat zij dat blijven doen, is juist het teken dat God met ons is.

Mogen wij in die zin van God een teken van zijn aanwezigheid verlangen, en mogen wij door zijn Geest ook zelf teken van zijn aanwezigheid zijn. Tot heil van mensen en verlossing van de wereld. Amen.